

Til samtlige statsadvokater,
samtlige politidirektører,
Politimesteren i Grønland og
Politimesteren på Færøerne

DATO

JOURNAL NR.

RA-2009-131-0002

BEDES ANFØRT VED SVARSKRIVELSE

+ bilag

RIGSADVOKATEN

FREDERIKSHOLMS KANAL 16

1220 KØBENHAVN K

TELEFON 33 12 72 00

FAX 33 43 67 10

Rigsadvokaten

Informererer Nr. */2009

Indbringelse af to sager om ulovlig besiddelse af knive på offentlig tilgængelige steder for Højesteret og berostillelse af visse sager som følge heraf.

(RA-2008-120-0016 og RA-2009-801-0023)

1. Indledning

Ved lov nr. 500 af 17. juni 2008 om ændring af straffeloven, retsplejeloven, våbenloven og lov om fuldbyrdelse af straf mv. blev straffen for ulovlig besiddelse af skydevåben og knive på offentligt tilgængelige steder væsentligt skærpet, herunder bl.a. således at straffen for besiddelse af kniv på offentlig tilgængelige steder som altovervejende hovedregel i førstegangstilfælde skal fastsættes til fængsel i 7 dage.

Straffen i sager om ulovlig besiddelse af kniv på offentligt tilgængeligt sted har i den senere tid givet anledning til en betydelig debat i samfundet, og der er nu givet tilladelse til, at to sager kan indbringes for Højesteret med henblik på afklaring af strafudmålingen i disse sager.

Nedenfor i afsnit 2 redegøres der nærmere for våbenlovens regler om besiddelse af kniv på offentligt tilgængeligt sted. Afsnit 3 indeholder en orientering om de to sager, der skal behandles i Højesteret, mens der i afsnit 4 redegøres for, hvilke sager der bør sættes i bero, indtil Højesterets afgørelser foreligger.

Endelig omtales i afsnit 5 Rigsadvokatens redegørelse om straffene for ulovlig besiddelse af skydevåben og knive på offentligt tilgængelige steder efter strafskærperne i 2008. Redegørelsen blev afgivet til Justitsministeriet i juli 2009.

2. Våbenlovens regler om ulovlig besiddelse af kniv på offentligt tilgængeligt sted

Det følger af våbenlovens § 4, stk. 1, at det på offentligt tilgængelige steder, uddannelsessteder, i ungdomsklubber, fritidsordninger og lignende er forbudt at bære eller besidde kniv eller dolk, medmindre det sker som led i erhvervsudøvelse, til brug ved jagt, lystfiskeri eller sportsudøvelse eller har et andet lignende anerkendelsesværdigt formål. Forbuddet omfatter dog ikke foldeknive med en klinge på højst 7 cm, der ikke kan fastlåses i udfoldet position.

RIGSADVOKATEN

SIDE 2

Udtrykket "anerkendelsesværdigt formål" stammer fra lov nr. 861 af 23. december 1987 om ændring af våbenloven, hvor § 4, stk. 1, blev indsat i loven. Om baggrunden for denne ændring er der anført følgende i lovforslagets bemærkninger:

"Det foreslås derfor at gøre forbuddet mere generelt, således at det for alle personer bliver forbudt at bære kniv eller dolk (bortset fra visse lommeknive) på offentligt sted, medmindre besiddelsen har et nærmere angivet konkret formål, der i lovteksten foreslås afgrænset således, at det sker som led i erhvervsudøvelse, til brug ved jagt, lystfiskeri eller sportsudøvelse eller har et andet lignende anerkendelsesværdigt formål.

Bag denne afgrænsning ligger, at det kun skal være tilladt at bære kniv på offentligt sted, såfremt der er en særlig, acceptabel grund til det. Efter bestemmelsen er det således forbudt at gå med kniv, hvis den bæres blot til pynt eller lignende, eller den ikke skal bruges til noget bestemt. Det vil heller ikke være tilladt at bære kniv f.eks. med henblik på at skulle forsvare sig eller andre, hvis der eventuelt skulle opstå en truende situation. Efter Justitsministeriets opfattelse er det ud fra de hidtidige erfaringer navnlig i de her nævnte tilfælde, hvor kniven ikke bæres med et forud fastlagt bestemt formål, at der kan opstå farlige situationer med risiko for, at der tilføjes andre personer legemsskade.

Skal kniven derimod anvendes som værktøj i (lovligt) erhverv eller bruges i forbindelse med jagt, lystfiskeri og sportsudøvelse, er det tilladt at bære den på offentligt sted. Det gælder også, når kniven bæres, mens den pågældende person er på vej direkte til eller fra den pågældende aktivitet. Opregningen i lovteksten er ikke udtømmende, jf. ordene "eller andet lignende anerkendelsesværdigt formål". Således vil kniv også kunne bæres som led i anden lovlig fritidsaktivitet. Dette gælder f.eks. for spejdere og andre, der dyrker friluftsvirksomhed og i den forbindelse anvender kniv.

Herudover vil der være en række andre tilfælde, hvor det ud fra formålet med bestemmelsen er tilladt at bære kniv på offentligt sted. Her tænkes navnlig på situationer, hvor det i forbindelse med transport af kniv fra ét sted til et andet ikke kan undgås, at kniven medbringes på (passerer) offentligt område. Kniven er f.eks. købt i en forretning og skal bringes hjem til bopælen.

Med hensyn til beviset for, om bestemmelsen er overtrådt, må udgangspunktet tages i den almindelige processuelle grundsætning, at anklagemyndigheden har bevisbyrden. Det er således ikke tiltalte, der selv skal bevise, at kniven bæres som led i erhverv mv. Noget andet er, at sigtede/tiltalte for at kunne unddrage

sig strafansvar i praksis i almindelighed ikke vil kunne nøjes med at *hævde*, at kniven skal bruges til et af de formål, der fritager for straf, hvis der ikke samtidig foreligger omstændigheder f.eks. med hensyn til påklædning, tid og sted, måden kniven bæres på, knivens art mv., der underbygger denne påstand. Denne samlede bedømmelse vil medføre, at der forekommer en række situationer, hvor personer normalt aldrig lovligt vil kunne bære en kniv. Det vil f.eks. gælde tilskuere til sportsskampe, gæster på værtshuse og personer, der går "i byen for at more sig"."

Overtrædelser af § 4, stk. 1, straffes efter våbenlovens § 10, stk. 2, med fængsel indtil 2 år, under særlig formildende omstændigheder dog med bøde.

RIGSADVOKATEN

Denne bestemmelse fik sin nuværende affattelse ved lov nr. 500 af 17. juni 2008 om ændring af straffeloven, retsplejeloven, våbenloven og lov om fuldbyrdelse af straf mv., som trådte i kraft den 1. juli 2008. Ændringen indebar, at straffen for ulovlig besiddelse af knive på offentligt tilgængelige steder blev væsentligt skærpet. I lovforslagets bemærkninger er der anført følgende herom:

SIDE 3

"I lyset af den seneste tids voldepisoder, der har involveret brug af kniv, har Justitsministeriet overvejet, hvordan man kan bekæmpe denne form for personfarlig kriminalitet og således forhindre nye knivoverfald.

Straffen for at overtræde forbuddet mod at bære eller besidde kniv på offentligt tilgængelige steder mv., jf. våbenlovens § 4, stk. 1, er i dag i førstegangstilfælde en bøde på enten 3.000 kr. eller 5.000 kr. afhængig af knivens art. Efter Justitsministeriets opfattelse er der imidlertid behov for en betydelig skærpelse af straffene på dette område, således at det på en tydelig og forståelig måde tilkendegives, at forbuddet mod at bære kniv på offentligt tilgængelige steder skal overholdes.

Det er Justitsministeriets vurdering, at det vil have en præventiv effekt at gennemføre en strafskærpelse, hvorefter ulovlig besiddelse af kniv på offentligt tilgængelige steder som udgangspunkt skal straffes med frihedsstraf allerede i førstegangstilfælde. Det foreslås på denne baggrund, at våbenlovens § 10, stk. 3, affattes således, at overtrædelse af § 4, stk. 1, straffes med fængsel indtil 2 år, under særlig formildende omstændigheder dog med bøde.

Det forudsættes i den forbindelse, at der i førstegangstilfælde af overtrædelse af § 4, stk. 1, som altovervejende hovedregel fastsættes en kort ubetinget frihedsstraf på 7 dages fængsel.

For unge under 18 år kan straffen dog gøres betinget med vilkår om samfundstjeneste, hvis betingelserne herfor er opfyldt.

Hvis der foreligger særlig formildende omstændigheder, kan der – både for lovovertrædere over og under 18 år – i førstegangstilfælde idømmes bøde i stedet for fængsel. Der kan således forekomme tilfælde, hvor frihedsstraf i førstegangstilfælde vil forekomme urimelig henset til de omstændigheder, hvorunder kniven har været medbragt.

Særlig formildende omstændigheder kan navnlig tænkes at foreligge i tilfælde, hvor en person oprindeligt har haft et anerkendelsesværdigt formål (i våbenlovens forstand) med at bære eller besidde kniv på offentligt tilgængeligt sted, men på grund af f.eks. et svinkeærinde eller en forglemmelse efterfølgende er

kommet i en situation, hvor det ikke (længere) er lovligt at bære eller besidde den pågældende kniv.

Der kan således efter omstændighederne foreligge særligt formildende omstændigheder, hvis der f.eks. er tale om en person, som efter en arbejdsdag, fisketur, spejdetur eller lignende, hvor vedkommende lovligt har båret eller været i besiddelse af en kniv, foretager et restaurationsbesøg med kniven i lommen eller tasken i stedet for at tage direkte hjem og dermed overtræder forbuddet i våbenlovens § 4, stk. 1.

Hvis en person bærer kniv på steder eller under omstændigheder, hvor der er en nærliggende risiko for, at der kan opstå tilspidsede situationer af potentiel voldelig karakter - f.eks. i værtshusmiljøer i aften eller nattetimerne – vil der dog kun sjældent foreligge særlig formildende omstændigheder, uanset om den pågældende person tidligere på dagen har haft et anerkendelsesværdigt formål med at bære kniven.

RIGSADVOKATEN

SIDE 4

Hvis der foreligger særlig formildende omstændigheder, forudsættes der som hidtil idømt en bøde på 3.000 kr. Hvis forholdet samtidig udgør en overtrædelse af våbenbekendtgørelsens § 14, stk. 1, forudsættes bøden fastsat til 5.000 kr.”

3. De konkrete sager om ulovlig besiddelse af kniv

Procesbevillingsnævnet har den 25. september 2009 meddelt tilladelse til, at to sager om ulovlig besiddelse af kniv indbringes for Højesteret. I begge sager er tilladelsen givet på baggrund af ansøgninger fra de domfældte.

Den første sag vedrører besiddelse af et multiværktøj med et integreret knivsblad på 7,3 cm, der kan fastlåses i udslået position. Multiværktøjet blev opbevaret i handskerummet i en bil, som på gerningstidspunktet holdt på en havn.

Det blev under sagen bl.a. oplyst, at tiltalte jævnligt brugte multiværktøjets øvrige funktioner på sit arbejde som pædagogmedhjælper og til andre formål af praktisk karakter. Han havde sidst brugt det for ca. en uge siden og havde ikke planer om at bruge det senere den dag.

Efter en samlet bedømmelse af oplysningerne om baggrunden for besiddelsen fandt byretten ikke, at tiltalte på det pågældende tidspunkt havde haft et anerkendelsesværdigt formål med besiddelsen af kniven. Der var herefter tale om en overtrædelse af våbenlovens § 4, stk. 1.

Det var dog byrettens opfattelse, at der forelå særlig formildende omstændigheder ved besiddelsen. Byretten lagde herved vægt på, at kniven var en del af et almindeligt solgt stykke multiværktøj, og at multiværktøjet, der jævnligt blev benyttet af tiltalte både i bilen og på hans arbejde, lå i bilens lukkede handskerum. Byretten lagde endvidere vægt på, at besiddelsen af kniven fandt sted på et sted og i en situation, hvor der ikke færdedes mange mennesker, hvor der ikke blev indtaget alkohol, og hvor der ikke var nærliggende grund til at tro, at der kunne opstå voldelige situationer.

Med henvisning til de formildende omstændigheder fandt flertallet af byrettens medlemmer (to dommere), at tiltalte i overensstemmelse med hidtidig retspraksis skulle idømmes en bøde på 3.000 kr., mens et mindretal (en dommer) fandt, at bøden under hensyn til den bagatelagtige overtrædelse skulle fastsættes til 500 kr.

Anklagemyndigheden ankede dommen til landsretten, som af de af byretten anførte grunde fandt tiltalte skyldig i tiltalen. Landsretten ændrede straffen til fængsel i 7 dage, idet et flertal af landsrettens medlemmer (fem dommere) henviste til, at tiltalte ikke besad kniven under sådanne omstændigheder, at der var grundlag for at fravige den straf, der efter forarbejderne til lov nr. 500 af 17. juni 2008 som altovervejende hovedregel bør fastsættes i førstegangstilfælde. Et mindretal (en dommer) stemte for at stadfæste byrettens strafudmåling, idet denne dommer fandt, at der forelå sådanne særlig formildende omstændigheder, at udgangspunktet om idømmelse af en frihedsstraf kunne fraviges.

RIGSADVOKATEN

SIDE 5

I den anden sag er der tale om to hobbyknive, som blev fundet ved en ransagning af tiltaltes bil, der holdt foran et diskotek om natten. Knivene lå i lommen i førersædets dør.

Det blev under sagen bl.a. oplyst, at hobbyknivene tilhørte tiltaltes arbejdsplads, hvor han anvendte dem til at åbne kasser. Knivene lå i bilen, fordi han var kommet til at tage dem med fra arbejdet, ligesom han havde glemt, at de lå i bilen. Han havde været på arbejde 2-3 dage tidligere og skulle på arbejde igen 1-2 dage senere.

Flertallet af byrettens medlemmer (to dommere) fandt tiltalte skyldig i overtrædelse af våbenlovens § 4, stk. 1. Disse dommere henviste herved til, at tiltalte medbragte knivene i sin bil, og at dette ikke skete umiddelbart i tilknytning til hans fritidsarbejde. Et mindretal (en dommer) stemte for at frifinde tiltalte, fordi besiddelsen af knivene havde et anerkendelsesværdigt formål. Denne dommer henviste til, at knivene kun blev anvendt på tiltaltes arbejdsplads, og at han havde medbragt knivene sammen med andre effekter, hvorefter han lagde det hele i lommen i bildøren til senere brug på arbejdspladsen.

Straffen blev fastsat til en bøde på 6.000 kr., som efter de økonomiske oplysninger blev nedsat til 3.000 kr. Byretten henviste herved til, at der var tale om særlig formildende omstændigheder, idet hobbyknivene tilhørte den arbejdsplads, hvor tiltalte havde et fritidsjob, at han anvendte knivene i forbindelse med sit arbejde, og at han efter arbejde 2-3 dage tidligere havde lagt effekterne i lommen i døren, hvorefter han glemte dem.

Anklagemyndigheden ankede dommen til landsretten, der af de af byrettens flertal anførte grunde fandt tiltalte skyldig i tiltalen. Landsretten ændrede straffen til fængsel i 7 dage, idet et flertal af landsrettens medlemmer (fire dommere) fandt, at uanset det måtte bero på en forglemmelse, at knivene var anbragt i bilen, var der efter forarbejderne til våbenlovsændringen ikke grundlag for at fastslå, at den pågældende var i besiddelse af knivene under sådanne særlig formildende omstændigheder, at udgangspunktet om fængselsstraf skulle fraviges. Et mindretal af landsrettens medlemmer (to dommere) fandt af de af byretten anførte grunde, at der forelå sådanne særlig formildende omstændigheder, at straffen alene burde være en bøde.

RIGSADVOKATEN

4. Berostillelse af visse sager om ulovlig besiddelse af kniv

Henset til, at Procesbevillingsnævnet har meddelt tredjeinstansbevilling i de to ovennævnte sager, er det rigsadvokatens opfattelse, at lignende sager om overtrædelse af våbenlovens § 4, stk. 1, ikke bør søges afgjort, før Højesterets afgørelser foreligger.

SIDE 6

De sager, der bør afvente Højesterets afgørelser, er sager, hvor der kan opstå berettiget tvivl om, hvorvidt der foreligger et anerkendelsesværdigt formål med besiddelsen af en kniv, og/eller hvor der kan opstå berettiget tvivl om, hvorvidt der foreligger særlig formildende omstændigheder.

Sidstnævnte vil, som det fremgår ovenfor afsnit 2, navnlig gøre sig gældende i de tilfælde, hvor der oprindeligt har været et anerkendelsesværdigt formål med besiddelsen af kniv på offentligt tilgængeligt sted, men hvor den pågældende på grund af f.eks. et svinkeærinde eller en forglemmelse efterfølgende er kommet i en situation, hvor det ikke længere er lovligt at besidde den pågældende kniv.

Der fastsættes på den baggrund følgende retningslinjer:

- Sager, der allerede er under behandling ved domstolene, sættes i bero på Højesterets afgørelser.
- Sager, hvor der endnu ikke er rejst tiltale, sendes som udgangspunkt ikke til retten, før Højesterets afgørelser foreligger. Sigtede orienteres om, at tiltalerejsning udsættes, indtil Højesterets afgørelser i de lignende sager foreligger.
- Sager med ankefrist, forældelsesfrist mv. fremsendes til retten inden fristernes udløb. I den forbindelse skal retten orienteres om, at lignende sager er under behandling i Højesteret, og at sagen efter anklagemyndighedens opfattelse ikke bør afgøres, før Højesterets afgørelser foreligger. Samtidig orienteres den tiltalte om, at sagen sættes i bero, indtil Højesterets afgørelser i de lignende sager foreligger.

Ovennævnte retningslinjer vil få betydning ved de kommende opgørelser af sagsbehandlingstiden i våbensager, jf. Rigsadvokatmeddelelse nr. 11/2008 om målsætninger for sagsbehandlingstiden i sager om vold, voldtægt og våben samt indberetning herom til Rigsadvokaten. Det bør derfor fremgå af de kommende indberetninger, i hvor mange sager tiltale har afventet Højesterets afgørelser.

Det kan oplyses, at Justitsministeriet og Domstolsstyrelsen er orienteret om retningslinjerne, herunder deres betydning for opgørelsen af sagsbehandlingstider i våbensager.

RIGSADVOKATEN

Det skal understreges, at sager, hvor der ikke er berettiget tvivl om, hvorvidt der foreligger et anerkendelsesværdigt formål med knivbesiddelsen, og/eller hvorvidt der foreligger særlig formildende omstændigheder, skal behandles på sædvanlig vis.

SIDE 7

5. Rigsadvokatens redegørelse om straffene for ulovlig besiddelse af skydevåben og knive på offentligt tilgængelige steder

I forbindelse med ændring af bl.a. våbenloven og straffelovens § 192 a ved lov nr. 500 af 17. juni 2008 blev Rigsadvokaten anmodet om at udarbejde en redegørelse om erfaringerne med strafskærpelserne og de nye regler om adgang til retshåndhævelsesarrest, herunder antallet af sager om ulovlig besiddelse mv. af skydevåben og knive på offentligt tilgængelige steder.

Redegørelsen skulle indeholde en vurdering af, om de strafskærpelser, som var forudsat med lovændringen, kunne anses for at være slået igennem i udmålingspraksis ved domstolene, ligesom redegørelsen skulle indeholde en vurdering af udviklingen i antallet af sager, hvor der idømmes fængselsstraf i indtil 14 dage for overtrædelse af våbenlovgivningen, og som efter lovændringen ikke er omfattet af foldlænkeordningen. Redegørelsen skulle udarbejdes, når de nye regler havde været i kraft i ca. et år.

Rigsadvokaten afgav i den anledning i juli 2009 en redegørelse til Justitsministeriet vedrørende straffene i sager om ulovlig besiddelse af skydevåben og knive på offentligt tilgængelige steder.

Redegørelsen vedlægges som bilag.

Jørgen Steen Sørensen